

El despoblament rural també amenaça el futur dels boscos ebrencs

Les Terres de l'Ebre s'enfronten a uns mesos claus per a disminuir el risc de grans incendis

Terres de l'Ebre Paula Pedrero

Les Terres de l'Ebre és una de les demarcacions més boscoses de Catalunya, amb un 51,3 % de superfície forestal i un 38,45 % de superfície agrícola. De fet, els últims anys, hi ha hagut un increment important de la superfície boscosa al territori a causa de l'abandonament de superfície agrícola. Tot i esta gran extensió, el bosc ebrenc és menys rendible i menys productiu que el dels Pirineus. El percentatge de superfície forestal que s'aprofita és molt reduït i es focalitza sobretot a la Terra Alta i a la Ribera d'Ebre sobre finques de propietat particular.

"El mercat de la fusta a Terres de l'Ebre té una baixa rendibilitat.

L'augment dels costos de l'activitat (mà d'obra i transport) i la qualitat mitjana i baixa, en general, dels productes obtinguts, fan que la fusta siga un producte amb molt poc marge de benefici o directament deficitari", explica Xavier Miranda, cap de secció de boscos a les Terres de l'Ebre. Segons els experts, el despoblament rural, la falta d'una economia lligada al bosc, els canvis en els hàbits de consum i la pràctica extinció de la ramaderia extensiva, fan que hàgem d'interaccionar amb el bosc. La relació entre l'home i el bosc ha canviat. Això provoca l'augment de boscos densos i carregats, major risc de grans incendis i pèrdua de biodiversitat.

ADAPTAR-SE O MORIR El bosc i l'ecosistema ebrenc s'està transformant a marxes forçades fruit d'una adaptació forçosa a les condicions àrides actuals. Marta Miralles, membre del Grup de Recolzament d'Accions Forestals (GRAF) dels Bombers de la Generalitat de Catalunya, indica que la vegetació que creix a l'interior de Terres de l'Ebre després dels incendis ja no és la mateixa que aflorava fa uns anys. **"La nova vegetació s'assembla més a la de l'interior d'Aragó que a la típica del territori, amb una progressiva substitució per altres boscos o formacions**

Crema controlada al Perelló.

arbustives més adaptades a episodis de sequera. Inclús hi ha espècies que assequen parts de la planta per a adaptar-se al nivell de consum hídric actual i sobreviure" de talla.

Això provoca que augmente el combustible sec i mort, el que dona més intensitat i continuïtat als incendis. La vegetació és, al final, el combustible de les flames. A este fet, se li suma que l'Ebre té grans massissos forestals en zones d'alta inaccessibilitat, des de l'interior de Tivissa, les Serres de Pàndols-Cavalls, la Serra del Cardó i bona part dels Ports; regions on un gran incendi és molt difícil de controlar.

L'amenaça, però, és global. Lluny de reduir-se, els incendis forestals augmentaran un 30 % el 2050 i podrien disparar-se fins a un 50 % el 2100, segons les previsions que fa un nou informe del Programa de l'ONU per al Medi Ambient (PNUMA) en col·laboració amb l'entitat GRID-Arendal. I els governs, avisa el document, estan lluny d'estar preparats per a fer front als anomenats incendis de sisena generació, uns focs que, per la seua velocitat i intensitat fruit de la crisi climàtica, estan tècnicament fora de la capacitat d'extinció d'un cos de bombers.

Imatge de l'incendi de la Poble de Massaluca l'estiu passat.

GESTIONAR EL PAISATGE Els experts de l'ONU urgixen a abocar més recursos per a combatre els incendis, però, sobretot, insistixen que cal canviar l'estratègia actual, centrada a lluitar contra les flames, i actuar per a prevenir-les o disminuir-ne la intensitat. Segons les previsions que fa l'informe, dos terços dels recursos destinats als boscos haurien de ser per prevenció i regeneració de zones afectades, mentre que el terç restant hauria de reservar-se per a apagar incendis. Tanmateix, més de la meitat dels diners s'invertixen en el combat directe contra el foc i la planificació tan sols es queda amb un 1 %.

En este marc, la Generalitat multi-

plicarà per sis el pressupost destinat a la prevenció d'incendis forestals els pròxims quatre anys. L'objectiu és preparar els boscos de Catalunya per a fer front a l'emergència climàtica, que els fa més vulnerables al foc. Un dels punts destacats del pla és que les finques privades puguin optar a ajuts, per un import global de 5 milions d'euros. Este punt és clau, tenint en compte que el 75 % de la superfície forestal de Catalunya es troba en mans privades.

A l'Ebre, la gestió del paisatge també és el principal repte en l'àmbit forestal. **"Hem d'aconseguir que els boscos siguen gestionats, ja siga per a fer-los més resistents al canvi**

climàtic, més protegits i resistents davant els incendis o fins i tot per a poder fer-ne un aprofitament sostenible, tot i que la seua distribució en propietats particulars menudes és una limitació important", subratlla Xavier Miranda.

PAISATGE MOSAIC, EN REGRESSIÓ Des del GRAF, actualment s'està treballant en plans de prevenció d'incendis que preveuen diversos focus d'acció preventius i de gestió forestal del territori amb l'objectiu "que el paisatge sobrevisque"; des de cremes localitzades, la preservació d'eixos de contenció del foc, la redacció de plànols de delimitació de les franges de protecció d'urbanitzacions d'edificis aïllats al medi natural, la recuperació de la ramaderia extensiva o l'anomenat paisatge mosaic. **"Les Terres de l'Ebre cremaran segur, però podem intentar que els focs tinguen una mida de taca que permeten a les espècies reconquerir el terreny",** valora Marta Miralles.

La millor estratègia que permet regular la mida de la taca de l'incendi, segons els experts, és el manteniment del paisatge anomenat mosaic, que combina boscos amb zones més obertes i cultius, que poden ser un fre per a les flames. **"El repte és ser capaços de mantenir els eixos agrícoles, habitualment de vinyes, ametllers o cirerers, que ens permeten contenir els incendis",** destaca la tècnica del GRAF.

Després de gairebé un segle d'un abandonament continuat dels conreus, però, este equilibri s'està perdent i la superfície forestal està guanyant terreny als camps. **"Els camps acaben convertint-se en boscos, en una massa forestal contínua i, en cas d'incendi, tot crema",** sentència Miralles. N'és un exemple l'incendi de la Torre de l'Espanyol de l'estiu del 2019, una de les zones amb més despoblament rural de Catalunya. Va cremar unes 5.046 hectàrees, i es va convertir en l'incendi més virulent de Catalunya després dels Incendis de l'Alt Empordà de 2012. ■